

Д Е Н Ъ

НАУЧНО-ПОЛИТИЧЕСКО СИСАНЬЕ.

ИЗЛАЗЯ ВСЪКИ ПОНДЪЛНИКЪ.

Подписванията за ДЕНЬ биватъ годишни и ще са предплащатъ. Тъ захватъ при влизаньето на всъкой мѣсецъ. Годишнината за на всъкадъ въ Турската Държава е четири (4) сребърни меджидиета, а за на вънз отъ Държавата, една златна турска лира. Настоящитъ сж отговорни за стойността на листовѣтъ, за които сж въ продажба 20 вѣсти и за други частни помѣствания, ще са плаща по 3 гр. на реда.

Писма, статии, дописки и вѣсико що са отнася до уредничеството и до управлението на ДЕНЬ, ще са испраца на-право до Ступанина на Сисаньето: П. П. Карапетрова, въ Париградъ на Асма-алтж. Чаушбаши, б. — Писма, не освободени отъ пощенски вѣстости, испрацайтъ за обнародванье писма или други ржкописи, били тѣ обнародвани или не, не са връщатъ назадъ.

НАШЕТО СТОЕНЬЕ.

VI

Учителството ни.

«Бжднината принадлежи на учителя», казва единъ отъ съвременнитъ велики писатели на Франца, прочутия Викторъ Хуго. «Бжднината принадлежи на учителя», казвами и ний наедно съ него, като искаме да поговоримъ нѣщо и за нашето учителство, въ реда на елементитъ, които съставляватъ народнитъ работници, просвѣтители и подвижници.

Тъзи дума има твърдъ голѣмо значение. Тя означава, че бжднината на единъ народъ е въ ржката на учителитъ, т. е. каквито бжджтъ учителитъ, такава ще бжде и бжднината на народа въ срѣдата на който тѣ извършватъ учителската си служба.

И наистина, когато погледнемъ съ едно по-надлежаще внимание върху ролята, която играе учителя въ училището, въ дома, въ общината, въ народа, ний оставаме убѣдени, че тая роль е велика, многостранна и широка и че на учителитъ въ днешно време са е падналъ дѣла да въздигатъ или да съсипватъ обществата.

Че това е положителностъ, свидетелствуватъ ни и историческитъ примѣри и настоящата дѣйствителностъ. Е добръ! когато е такава голѣма рольта на учителя, когато тѣмъ е въ ржката бжднината, когато тѣ иматъ толкова високо значение, нека погледнемъ въ какво положение са намѣрва въ нашенско тоя персоналъ — учителството.

Преди всичко, тукъ сме длъжни да исповѣдаме, че въ нашето събужданье и свѣстяванье, въ пжтя на народното ни напѣдванье малцината учители, които сме имали,

сж показали такава самоотвържена дѣятелностъ, каквато сж изискували обстоятелствата. Енергията, постоянството, безинтересността, самопожртвованьето, великодушнѣто, сж придружавали въ работаньето великитъ работници на мисълта въ нашенско. Само съ тѣхъ обржжени, тѣ сж могли да са опржтъ на всички преслѣдания, съ които ги посрѣщаль на всждъ фанариотизма.

Тѣ сж отговаряли на времето на своето познание до толкова, до колкото имъ сж позволявали обстоятелствата. Тѣхнитъ безсмъртни имена прочее ще държжтъ едно лично мѣнародното ни свѣстяванье.

Днешното наше учителство, ако говоримъ изобщо, е по-развито, по-образованно и по-ученно отъ своитъ предшественици. То е наслѣдило отъ тѣхъ голѣмъ дозь отъ ония нравственни преимущества, които сж потрѣбни въ подвига имъ на народни просвѣтители. Всичкитъ комахай членове отъ училищния ни персоналъ по начало сж въодушевени отъ великата идея на своята миссия; тѣ знаятъ, поне една голѣма частъ отъ тѣхъ, че на тѣхния гърбъ лежжтъ тежки обязанности, голѣми длъжности и усилни работи.

Има обаче едно нѣщо, косто е много жално и скърбно въ разреда на училищнитъ работници. Отхранени и изучени въ различни мѣста и градища, напоени не съ еднакви понятия за потрѣбитъ на народа и за удовлетворяванията на тия потрѣби, тѣ не зематъ еднаква посока въ дѣятелността си. Отъ това, различнитъ програми, различнитъ обеми въ предаваньето на различнитъ предмѣти. Съ една дума, отъ тамъ вавилонията, хаоса на днешното училищно ученье въ нашенско.

Ако всички тия пѣргави и прѣсни сили бѣхж направени къмъ една посока; ако въ тѣхнитъ стреления имаше еднаквостъ, задружностъ и солидарностъ (взаимно поржчителство); ако тѣ си даяхж трудъ да турятъ дѣятелността си въ хармония (съгласие), то навѣрно нашитъ стѣпки къмъ напѣдваньето щѣхж да бжджтъ дѣйствително исполински, а нѣ както сега емѣшно кралимарковски.

Едни отъ нашитъ учители по лекомислие или по криви убѣждения искатъ отъ школата да направятъ чисто училище за езикозучваньето. Други сж мжчжтъ да го преожджпъ, споредъ който главитъ на ученицитъ имъ да не могатъ да зематъ никакво широко и всестранно развиванье. Трети сж обржжли внимание на такива високи предмѣти, съ които само правятъ гюрултия на ушитъ и отъ които ученицитъ не сж кадърни да изучатъ ни буки.

При тая анархия въ срѣдъ самия персоналъ на нашитъ учители, идва да са приложи и неразбранността на общинитъ ни.

Нашитъ общинари, при избирааньето на учителя, са показватъ доволно взискателни. Тѣ искатъ отъ него и такива работи, които учителя не е училъ и които той е принуденъ да обѣщава. Защото напр. въ Габрово са преподава звучната метода, то и Дрѣновчани искатъ тая кукла за своето село. И тѣ непращатъ своя даскалъ да я купи въ Дрѣново и да я показва на дѣцата имъ. Така сами общинаритъ направятъ учителя шарлатанинъ.

Когато са мине нѣкой день и други подиръ услованьето на единъ учителъ, нашитъ общинари зематъ да приказватъ за много неизбежни надѣжди. Единъ са надѣвалъ отъ учителя да изучи дѣцата да

пѣятъ въ черкова; други ожидахъ да ги научи когато си лѣгатъ да са кръстятъ и да четатъ «малката повечерка»; трети искахъ отъ него да са мѣси въ общинскитѣ работи, ако той са не мѣси; четвѣрти искахъ да са не мѣси, ако са мѣси; пети очаквали да имъ пропо-вѣдва въ черкова и какви не щете йоще измислени очаквания. Едни укоряватъ учителя, че ядятъ въ петѣкъ блажно; други го осаждаатъ, че той погледвалъ по прозорцитѣ, като минавалъ изъ цѣтя. Едни му са сѣрди, че той ходялъ повече отъ тѣхъ въ кафенето; а други го одумватъ че той са голѣмѣе и не са явява въ обществото.

Тия обвинявания, които често са стоварятъ на учителя и въ дома и въ улицата, иматъ такова влиянье върху младитѣ мозъци на ученицитѣ, щото и сами тѣ изгубватъ почитаньето и обичята къмъ учителя си и зематъ да го слушатъ съ нѣкаква немарливостъ и презрителностъ. Разбира са, че това не е въ полза за учащитѣ са, че това убива самитѣ усилия на учителя и пресича неговата ревностъ да работи. И ако подиръ това ученицитѣ зематъ да вѣлиятъ, кабахата е пакъ въ учителя че не Родителитѣ не искахъ да имъ поменятъ били, че тѣ сѣ развратили и развалили своитѣ чеда чрезъ глупавитѣ си постѣпки и натяквания за смѣтка на учителя.

По такива причини, въ много училища мѣстата на нѣкои кадърни, достойни и свѣстни учители са били занематати отъ хора шарлатани, отъ хора подлизурки, които приематъ да са унизяватъ предъ чорбаджията, да кажатъ съ темянь на родителитѣ и да мамятъ вкусоветѣ на всички. Свѣстния учитель не приема такова рабско положение и той търси освободяваньето си отъ него. Приема обаче това положение шарлатанина учитель, защото за него е все едно да продава на бакалницата и да печели за да са прехрани, и да даскалува за да искарева поминѣка си. Ето дѣ трѣбва да потърсимъ кореня на оная аплачь отъ не малцина учители, които намѣсто «здроаво ученье» глупина и ботракъ сѣятъ въ неразработената почва на нашата младежъ.

Нека прибѣрзами да кажемъ и това, че не е само качеството въ учителитѣ, което ни липсува, и че тѣхното количество тоже не е удовлетворително.

Въ нашенско ний знаемъ училища дѣто по стотина и повече ученици са оставени на грижата на единъ учитель. А какъ единъ само учитель може да удовлетвори жедното любопитство и горѣщото вниманье на толковато дѣца и момчета?

На кѣсо да кажемъ, съ малко исключения на нѣколко пѣргави, сериозни и разумни учители, които занимаватъ различни мѣста въ училищата ни, нашитѣ работници по просвѣщението сѣ малко и не всички кадърни да отговарятъ на високата си миссия.

Различни сѣ обстоятелствата и причинитѣ поради които сѣ намѣрватъ за сега помежду насъ тия недостойни люде.

Онова, което заслужва нашата грижа, то е необходимостта да потърсимъ средства за по-скорото приготвянье на такива кадърни учители, каквито сѣ изискватъ отъ потрѣбитѣ на самия народъ.

ЗА ТОПЛИНАТА И ЗА ВЪЗДУХА.

(Продължение).

Въ нѣкои страни, напримѣръ въ Кавкасъ, има много високи гори, на които върховетѣ сѣ покрити съ снѣгъ. Снѣга на върховетѣ на такива гори никога не са топи; между това той постоянно же да сѣ удържи на височината само до тогава, до когато не са набере твърдѣ много; но като токо снѣга стане доволно сухъ и са набере твърдѣ много, то и най-ничтожната причина бива доволно, за да свали грамадната прѣспа снѣгъ отъ височината. На примѣръ на такива причини можемъ да посочимъ откъсъ снѣгъ, прилѣтяванье на нѣкое птиче или грѣмъ отъ пушка. По нѣкога са случаватъ такива снѣжни прѣсени, които биватъ доволно често по горитѣ, да засипятъ съ снѣгъ цѣли кѣщя и колиби, на политѣ на горитѣ, наедно съ хората и съ животнитѣ, така що всичкитѣ загинватъ. Тѣлата на хора, които сѣ погребени по тоя начинъ, можѣтъ да лежатъ подъ снѣга съ десетки години и никакъ да не са развалятъ. Но когато снѣга са растопи и тѣлата излѣзатъ на вѣнь, тогава тѣ поченватъ да са развалятъ, защото топлината помага на гниенъето на животнитѣ и на растенията. Тукъ сме длѣжни да забѣлѣжимъ, че ако исками замръзналия човѣкъ да възвѣрнемъ въ животъ, то не трѣбва изведнѣжъ да го приближаваме до топлото, напр. до натоплена пещъ: въ него може да стане силно въспаление на всичкото тѣло и ний не ще го спасемъ. А преди всичко е потрѣбно да го обложимъ съ снѣгъ, по тоя начинъ тѣлото му ще са стоплюва по-малко и човѣка ще си остане живъ.

Вече да са опитамъ да направимъ такъвъ опитъ: да земемъ една малка стѣкляна трѣбичка, на една край съ дѣно, да я напълнимъ съ вода и да я

сгрѣвами отъ върха; на това мѣсто, дѣто ний нагрѣвами, водата въ трѣбичката ще почне да кипи, тогава когато долната частъ на трѣбичката можемъ лесно да дѣржимъ въ рѣцѣ. Тоя опитъ показва, че водата сѣщо е лошъ проводникъ на топлината, защото водата са сгрѣва само тамъ дѣто ний я сгрѣвами, и не оставя топлината да премине дѣто дѣржимъ съ рѣка. Ако водата бѣше добъръ проводникъ на топлината, то рибитѣ, и други водни животни би можѣли да живѣятъ въ нея, а трѣбваше да погинатъ: лѣтъ отъ силенъ жаръ, а зимѣ отъ студъ.

Сега да видимъ какво нѣщо е топлината? Ако, на примѣръ, земемъ двѣ съвсѣмъ еднакви синджирчета, — едното студено, а другото нагрѣмъ — ако погледнемъ така на тѣхъ, ний не щемъ забѣлѣжи никаква разлика, каквото е горѣщото, такова е и студеното. Да са опитамъ да ги притеглимъ, — сѣщо нема никаква разлика: което ще каже и така ний не щемъ да разберемъ какво нѣщо е топлината. Ако ли са досѣгнемъ до тѣхъ съ рѣка, то ще забѣлѣжемъ твърдѣ добръ тѣхната разлика въ топлината. Би казалъ нѣкой, че топлото са познава само съ пипанье. Но нека направимъ такъвъ опитъ: да земемъ единъ шаръ мѣденъ или отъ други металлъ, на примѣръ единъ коршумъ, който преминава презъ една брънчица голѣма колкото него. Ако нагрѣмъ тоя шаръ и сѣтитѣ поусками да го прекарами презъ брънчицата, то ще забѣлѣжимъ че вече той го минава свободно, както по-напрѣдъ, което ще каже, че отъ нагрѣванъето или отъ топлината шара стана по-голѣмъ изду са. Ако почаками малко, до лѣто скара истине, ний ще видимъ, че той преминава презъ брънката пакъ свободно.

Да налѣмъ едно малко стѣклениче въ гърлото на което да туримъ тѣнка трѣбичка, пълна съ вода и да я сгрѣвами помалко, ний ще сѣгледами, че водата поченва да са дига нагорѣ по трѣбичката, йоще до кипванье. А това е забѣлѣжвалъ, непремѣнно, всѣкой, когато напримѣръ, туримъ самовара на огнь, то водата закипява, излива са изъ устата, тогава ний казвами: самовара кипнѣ. Изъ това ний видимъ, че топлината или сгрѣтата вода занимава по-голѣмо мѣсто отъ студенината — което ще каже, отъ топлината са распуца или както, думатъ, разширява са.

Не само свинеца (коршуна), мѣдъта, другитѣ метали, водата, но и дѣрвото, камѣка, челоуѣческото тѣло, сѣ една дума *всѣка вещь отъ топлината са распуца или разширява*. Така напримѣръ, всѣкому вѣроятнo са е случвало да забѣлѣжи, че обуцата, подиръ бая, мжно са обуватъ на краката, когато на студени крака влѣзватъ твърдѣ хубавѣ. Когато наливами завчасъ горѣща вода въ студено шише, то това шише са прѣска. Отъ що това? Въ шишето, обикновенно, стѣнитѣ сѣ по тѣнички, отъ самото дѣно и за това и стѣничкитѣ са нагрѣватъ и разширяватъ по-скоро нежели дѣното: отъ такова нееднаково разширяванье стѣнитѣ и дѣното на шишето са чупатъ. На гледъ намъ са види, че дѣрвото не са разширява никакъ отъ топлината, а напротивъ са стѣга. Ний думами: дѣрвото изсѣхнало отъ топлината, отъ го-

ръщината. Това става така затова, защото въ суровото дърво са намърва много вода, която отъ топлината излиза изъ дървото, а отъ това дървото става понабито и като че ли са стъга; ако ли земемъ едно съвсѣмъ сухо дърво и го нагрѣваме, то непременно ще се распаца и разширява, макаръ и не така забѣлжително, както металическата вещь.

Ето, когато хората узнали това свойство на нѣщата да се растѣгатъ или да се разширяватъ отъ топлината, и да се стѣгатъ отъ студа, то тоя-часъ са ползватъ отъ него. Така напримѣръ въ единъ градъ, на черковното кубе отъ тежина станѣли пукнатини, които, както и да ги замазвали, каквото и да правили и стрували, тия пукнатини пакъ са появявали; потребно било да се измисли нѣкое такова средство, което би унищожило тия пукнатини, иначе кубето е щѣло да се събори. А като знаели свойството на желѣзото да се разширява отъ топлината и да се стѣга отъ студа, измислили да направятъ нѣколко такива обрѣжчи, които налагали върху кубето стѣтнѣ силно нагрѣли по всичката имъ окръжностъ. Когато обрѣжитѣ истинѣли, стиснали са и така стѣгнали кубето щото всичкитѣ пукнатини са загулили и по тоя начинъ кубето са запазило отъ разрушение.

Изъ всичко това излиза, че топлината ний можемъ не само да усѣщамъ съ пипанье, но йоще можемъ да забѣлжимъ съ очи: ний видимъ че отъ нея всички вещи се разширяватъ, една повече, други по-малко, при всичко това, ний не можемъ да опредѣлимъ: какво нѣщо е топлината. (Слѣдва.)

ПОГРЪШКИ ВЪ ОТХРАНАТА.

(Споредъ Шкода, чешки педагогъ,
составилъ А. Т. Илевъ.)

(Продължение.)

Като поговорихми за цѣлото тѣло, да разгледаме сега една по една потребитѣ на дѣтниското тѣло. Тука принадлежатъ:

а) *Храната.* Не онова ъденье, което човѣкъ изяде, ползува тѣлото, ами онова, което са смѣли добръ. А пѣкъ смиланьето изисква тихичко и бавно обрѣщанье на кръвта, за да могатъ хранителнитѣ частици да са вемучатъ, съединятъ и да са промѣнятъ на тѣло: па за това при смиланьето не сж нуждни никакви распалителни пиењета, никакво вѣтрѣшно вълнуванье, макаръ било и радостно; тѣлото слѣдъ ъденьето трѣбва да си почива. Единъ природоиспитателъ, като искалъ да докаже това, зель шесть кучета, двѣтѣ подиръ нахранваньето оставилъ да лѣжатъ, двѣтѣ накаралъ да ходятъ полека, а двѣтѣ накаралъ да гонятъ: като ги убили послѣ намѣрили, че въ двѣтѣ сичката храна била смлѣта, въ вторитѣ сега едвамъ полвината са смлѣла, а пѣкъ въ третитѣ нищо са не смлѣло — видите сега каква голѣма разлика! Всичкитѣ орѣдия за смиланье на храната сж положени въ канала, който е току-рѣчи петъ пѣти по-дълъгъ, отъ цѣлото тѣло; първия край на тоя каналъ сж устата, а отъ втория излизатъ непотребнитѣ вещества. Твърдата храна ний дѣвчемъ (гвачимъ), и кога я

раздѣвкваме съ зѣбитѣ си, тогава са смѣватъ съ нея плюмкитѣ; по тоя начинъ дордѣ още дѣтето нема зѣби не трѣбва да му са дава твърда храна. Плюмкитѣ сж необходимо нуждни при смиланьето на храната. Честото плюенье поврѣжда тѣлото, защото недостигатъ плюмкитѣ за храната; който при пушеньето на тютюня плюе, нему пушеньето принася голѣма вѣда.

Зѣбитѣ сж покрити съ една крѣвка материя, която са пука и пада, ако туряме въ устата си *скоро едно подиръ друго* горѣщо и студено, напр. ако подиръ една горѣща чорба изведнажъ пиемъ студена вода. Сжщото са случаво, кога си чистиме зѣбитѣ съ нѣкои остри предмѣти: съ игла или съ вилушка. Кога еднажъ тая крѣвка материя са развали, то ни единъ зѣбни лѣкаръ не може я поправи. Сжщо така я развалятъ и боядисанитѣ шекери, за това никакъ не трѣбва да са даватъ на дѣцата такива шекери. Дѣтето по-лѣсно смилва зеленина и месо, а брашњана каша не трѣбва никога да са дава на малкитѣ дѣца.

Бѣжъ, дордѣ си гладенъ, но не повече; никога не си препълвай стомаха. Бѣжъ въ опредѣлено време, т. е. когато досущъ са смѣли храната, която си турилъ въ стомаха си; на дѣтето да са дава по малко, но често. Не трѣбва да са учи дѣтето по много да ѣде; ако нѣкои родители направятъ дѣтето си като порасте да стане «глѣтникъ», така щото по 3 оки печено да му не стига, то трѣбва да му оставятъ голѣмо наследство за бѣдѣщето му нехранванье. — *Мастъта* е като скрита храна за време на нужда. Въ време на нѣкоя дълга болестъ, кога нѣколко дена не ѣде човѣкъ стане на кожа и кости; мастъта му са е уногрѣбила за храна.

Въ различнитѣ храни са намиратъ всичкитѣ ония вещества, отъ които е съставено човѣческото тѣло: за това ний ѣдеме различни храни за да може да са навакса всичко въ тѣлото. А пакъ въ млѣкото са намиратъ заедно всичкитѣ вѣщества, които сж потребни за тѣлото, за това отъ едно само млѣко малкото дѣтенце може да живѣе и да расте; дори нѣкой пѣжъ може и старъ човѣкъ само отъ едно млѣко да живѣе, напр. на оня Римленинъ, който билъ осжденъ да умрѣ отъ гладъ; като му давала неговата бистроумна дѣщеря да сучи млѣко отъ нея въ време на посѣщението си, за голѣмо удивление на сѣдницитѣ продължавала му живота. Оная майка, която кърми, трѣбва да са пазитъ отъ веѣкаква скърбъ, защото тогава дѣтенцето ѣ полѣка ще смилва. Една здрава майка си кърми дѣтето дордѣ му израстатъ първитѣ зѣби. Болната майка не трѣбва сама да си кърми дѣтето; много дѣца сж били искърмени съ кравишко млѣко, а дѣтѣ близначета Ромулъ и Ремъ за нѣколко време сж кърмени съ млѣкото на една вълчица; обикновенно са зема кърмачка. Трѣбва много да внимаваме като избираме кърмачка, за да не би да положи въ дѣтето основа на нѣкоя болестъ; царъ Титъ за това не билъ не здравъ презъ цѣлия си животъ, защото ималъ болна кърмачка — царъ Тиберий станалъ пияница, защото ималъ пияна кърмачка — кърмачката на царъ Калигула са маза-

ла зѣрното на нянката съ кръвъ, па тогава му давала да сучи, за това станалъ и той такъвъ страшенъ крѣвникъ, щото кога заколялъ нѣкого съ охота близалъ съ езика си кръвта на меча си.

Веѣко *месо* не са смилва еднакво, сжщо така и веѣко месо не храни еднакво; онова мѣсо, което са дава на дѣцата, трѣбва и по-лесно да са смилва и повече да храни. Сочното и мекото месо повече храни и по-лѣсно са смилва. Чорбата съдържава най-много хранителни частици отъ месото. Безсочното и сухо месо съдържава малко хранителни частици, защото всичкитѣ конци на месото не са отпушатъ при смиланьето, но голѣма частъ отъ тѣхъ не смлѣни излизатъ изъ тѣлото. Ако оставимъ мѣсото за нѣколко време да стои на въздуха, повече храни и по-лѣсно са смилва; съ различно наготвяванье месото може да стане мѣко и крѣчко. Най-много ползува печеното месо, особенно става най-вкусно кога на-бързо са опече. Подиръ печеното дохожда душеното мѣсо (каиама), а най-малко храни това мѣсо, отъ което са е варила чорба. Ако туриме мѣсото да ври въ студена вода, то ще добиемъ много силна чорба, а ако го туриме въ врѣла вода, мѣсото ще стане силно като душеното, но чорбата ще бѣде слаба. Мѣсото на младитѣ добитѣци има по-нѣжни конци, за това са смилва и по-лѣсно.

Овощията не са смилатъ лѣсно; за това ги подправятъ като ги варятъ,душятъ или като имъ прибавятъ шекеръ. Обѣленото овощие по-лѣсно са смилва, а още по-лѣсно свареното. Незрѣлитѣ овощия или са не смилатъ съвсѣмъ, или са смилатъ твърдѣ мжно.

Още като е твърдѣ малко, трѣбва да навикнуваме дѣтето на редъ, и тогава повече ще го ползува ъденьето. Това могатъ майкитѣ много лѣсно да постигнатъ: само оставете дѣтето въ едно опредѣленно време да заспива петъ дена наредъ, и въ шестия денъ нему само ще му са приспи въ сжщото това време. И при ходеньето по вѣнъ (напр. при пикочьта) потребно е редъ: не да са стиска дѣтето и насила да си държи пикочьта, или за свое спокойствие, за да не остави напр. играта, или отъ безмѣстенъ срамъ и проч. До колко единъ такъвъ редъ може да ползува не само здравото, но и болното тѣло, за това свидѣтелствува Италиянеца Корнаро Луиджи (1467—1566) отъ патрицийска венецианска фамилия. До 40-годишната си възраст той живѣлъ единъ распуснатъ животъ и често лежалъ боленъ отъ трѣска, дордѣ най-послѣ трѣската го свалила до тоя степенъ, щото лѣкаръ безъ забикалки му казалъ, че следъ два месеца нема да е живъ вече, тука цѣрове не помагатъ, но само една строга диета може да му отърве живота. Отъ него време Корнаро началъ да да ѣде толкова, колкото му било необходимо за да си запази животъ съ голѣма предпазливостъ, на денъ около 125 драма ъденье и около 150 др. пиенье, и началъ малко-по-малко да дохожда на себе си. Като станалъ на 80 години склонили го роднитѣ му повече да ѣде; и той притурилъ нѣщо, но подиръ 12 дена хвана го пакъ трѣската, която за 35 часа така силно го трѣсала, щото зели да мислятъ че ще умрѣ. Но той

захваналъ пакъ своята диета и като оздравялъ още 20 год. живѣлъ; на цѣло Карнаро живѣлъ около 100 год.

6) *Пиење*. Четири петини отъ човѣческото тѣло е воднието; изъ бѣлитѣ дробове, изъ кожата, изъ бѣбрецитѣ непрѣстаино излазя много влага, та за това трѣбва да са навакса съ пиење. Нѣкое пиење разпѣжда само жада, а нѣкое и жада разпѣжда и храни тѣлото, каквото е напр. пивото (бирата), това старо-славянско питие. Виното съдържава повече спиртъ отъ пивото, но по малко хранителни вѣщества. За старцитѣ виното е лѣкъ. Голѣмо заблуждение е, да мисли човѣкъ че силнитѣ пиењета крѣпятъ тѣлото. Наистина за едно кѣсо време тия пиењета правятъ голѣмо раздражняване на нервитѣ, но подиръ това пѣкъ слѣдва по-голѣмо ослабване. Нека пие всѣкой толкова, колкото е потребно на тѣлото му за да си навакса влагата: не твърдѣ малко, но не и твърдѣ много; повече ползува органитѣ за смиланѣето тоя, който пие слѣдъ фденѣето. На дѣцата трѣбва да са дава вода; кахве не много често, а вино съвѣмъ на рѣдко и то по една лажичка; но никога распалителни пиењета, ракия или росолъ. По своята *неразумностъ* нѣкои родители даватъ на дѣцата си да пиятъ отъ всичко, което тѣ сами пиятъ; обаче съ това тѣ много поврѣждатъ драгоценитѣ си рожби за въ бѣдѣще. (Слѣдва).

НѢКОЛКО ДУМИ ВЪРХУ СМИЛАНЪЕТО И ХРАНЕНЪЕТО.

(Изъ «Живото Гърне» на А. Дебая.)

(Продължение).

Преобразование на мѣсата. — Както казахми по-напрѣдъ, мѣсата и азотнитѣ вещества на другитѣ ястия биватъ, преди да са попиятъ отъ химическитѣ съедини, преобразувани на фибрина и на желатина (пелте); подъ тая форма тѣ дохождатъ въ кръвното обръщанѣе за да са опжтятъ чрезъ единъ таенъ законъ едни връзъ мишицитѣ, други връзъ жиластата направа на тѣлото.

Преобразования на мазнитѣ и на скорбѣловиднитѣ вещества. — Стомашния сокъ и панкреатическия сокъ съединени съ слюза на чървата производятъ преобразования йоще по-чудни отъ тия що правятъ връзъ мѣсата. Тия три сока съединени смѣкчаватъ мазнитѣ вещества; растопяватъ скорбѣлата на хлѣба и на растенията и ги преобразуватъ:

1-о На *Декстрина*; 2-о на *Глюкозъ*; 3-о на *Млѣчна киселота* която преминува съ хила наедно, въ хилоноснитѣ слѣзници дѣто претърпява четвъртото преобразование и става 4-о *Масляна киселота*; подъ тая послѣдня форма хлѣба и скорбѣловиднитѣ вещества преминуватъ въ кръвта. Коего ще каже скорбѣловиднитѣ вещества, които наричатъ друго-яче скорбѣлата на житата и на другитѣ растения, претърпяватъ четири преобразования въ *живото гърне*. Не е ли чудно! . . .

Опжтванѣето на хранителнитѣ соли въ органитѣ ни. — Солитѣ са намѣрватъ въ доста голѣмо число въ ястията ни и питията ни. Стопѣванѣето имъ става въ стомаха; попиванѣето имъ става една

часть въ тия мѣшлинни и една часть въ чървата. Съществуванѣето на солитѣ въ кръвта доказва че и тѣ сж нуждни за поддържанѣето на човѣческия съставъ както и другитѣ храни. По причина на закона нареченъ законъ на избранѣето, всѣка една соль взема направлѣето къмъ органа дѣто ролята ѝ я призовава. За примѣръ ний ще приведемъ поварна (соль), която са опжтва къмъ хрущелитѣ; варовитѣ фосфати и карбонати къмъ коститѣ; потаенитѣ, магнезинитѣ и малко саднитѣ соли къмъ мичитѣ, фосфорическата киселота са намѣрватъ въ мозачната крѣвчина и въ грабначния мозакъ; желѣзнитѣ соли биватъ занесени въ кръвта, сѣрата (кюрта) кремнезя и желѣзото въ мозака и обвивкитѣ на кислотитѣ и космитѣ. Съ една дума, всичкитѣ първоначални соли иматъ своитѣ органи на *отбираниѣето* къмъ които тѣ са опжтватъ неизмѣнливо.

Отдѣлянѣето — хранянѣето — исхвърлянѣето. — Ако излѣземъ отъ държавата на преобразованѣето за да влѣземъ въ тая на отдѣлянията или на сливчинитѣ изработвания, явленията ставатъ повече и повече любопитни, но тѣхната причина остава всѣкога една тайна. Не е маловажно за единъ разуменъ човѣкъ да знае въ кои органи, въ кои части на тѣлото му са смѣстватъ смѣсенитѣ произведения на смиланѣето; защо обема и тежестта на тѣлото му запазва едно равновѣсие по-малко или по-много точно? защо натлѣствя или испосталява? защо изгубва или спазва здравѣето си? . . . Не ще никакъ сумниѣне че тия питаня сж интересни за рѣшение. Ний ще са постарамъ да ги разгледами толкова ясно колкото е възможно; но, трѣбва да кажемъ, че е необходимо познаванѣето на разнитѣ части, които съставятъ смилателния апаратъ, за да можемъ да разберемъ добръ мѣханизма.

* *

Читателя знае вече, че хила е образуванъ отъ разни хранителни произведения слѣти и преобразовани; че той са влива въ венната кръвь заедно съ лимфата. Тая черна кръвь, пълна съ въгленъ, несвойственъ за хранянѣе, трѣбва да са *артериализира* т. е. да са измѣни на артерия (алена) кръвь за да иде да съживи всичкитѣ органи на тѣлото. Най простото сръдство, съ което естество си служи е да я направи да мине въ дробитѣ. Като преминува тия органи, кислорода на въздуха който сми погълнали, изгаря въгленя ѝ и я преобразува на алена кръвь. Пречислена по тоя начинъ кръвта преминува отъ дробитѣ въ лѣвата стѣрна на сърдцето, което, чрезъ сръдството на дебелията жила *Аортъ* я тласка въ всичкитѣ части на тѣлото.

Артерната кръвь проминава всичкитѣ ципи, всичкитѣ направи и органи на човѣческия съставъ; нема ни една часть коя да не приѣма своята дѣла. Артерната кръвь претърпява чудни преобразования най-повече въ слѣзичнитѣ органи распрѣснати, безъ рѣдъ, въ цѣлото тѣло. Отъ най-голѣмитѣ слѣзници както: дробитѣ, черния дробъ, далака, чакъ до най-дребнитѣ пѣчици т. е. микроскопическитѣ слѣзници анатомиста я сръца навредъ. Кората е надучена отъ малки

дупчици нарѣчени *пори*, които сж исхвърлителнитѣ канали на дребнитѣ слѣзници, които исхвърлятъ на вѣнъ произведенѣето на своята унищожителна работа, подъ видъ на *успѣтителенъ* и *не-успѣтителенъ* (испаряване и невиджано испаряване). Наконецъ въ всичкитѣ направи, въ всички ципи на тѣлото, както отъ вѣтрѣ така и отъ вѣнъ, са намѣрватъ хиляди малки слѣзници едватъ съзирани съ голо око; и тѣ биватъ толкова микроскопически лабораторни дѣто са извршватъ разчлененията и преобразованията на кръвта подъ видъ на отдѣлна мокрота и исхвърлителна нечистота.

Всѣка слѣзница и слѣзичка (?) сграбва въ кръвта, която ѝ дохожда, нужднитѣ частици на службата ѝ, ги изработва и си ги оприличава.

Тая сливцитѣ на плюмката и сливцитѣ на стомаха отдѣлятъ отъ кръвта частицитѣ нуждни за съставянѣето на плюмката и на стомашния сокъ; черния дробъ и панкреасъ отдѣлятъ сжщо отъ кръвта това що имъ е нужно за да произведатъ злѣчката и панкреатическия сокъ, четири мокроти неизменно нуждни за смиланѣето на ястията.

Отъ друга страна *бѣбрецитѣ*, които можемъ да наречемъ *растителни слѣзници*, понеже службата имъ е да исхвърлятъ, отъ направата ни, никочѣта която съдържа едно вещество твърдѣ азотно наречено *Юре*, (никочнина) и много други соли които, за да не вредятъ никакъ здравѣето, трѣбва да са унищожатъ отъ тѣлото. *Плодотворнитѣ* слѣзници, които по сръдствомъ пота, исхвърлятъ едно извѣнѣрно количество топлина и соли. *Слѣзнитѣ* и *носнитѣ* слѣзници които исхвърлятъ слѣзитѣ и слюза. *Лоянитѣ* и *матченооржкавенитѣ* слѣзници които служатъ за намокриванѣето на нѣкои части на тѣлото. *Производителнитѣ* и *лѣичнитѣ* слѣзници, които изработватъ тайнитѣ сокове, които увѣковечаватъ човѣческия родъ. *Тлѣстнитѣ* слѣзници които исхвърлятъ мазѣта, распрѣснати по всичкитѣ страни и иматъ подъ кожата, подъ челюста, по гърдитѣ и при въ салото дѣто са набиратъ купчинни отъ лой и правятъ тия дебели коремни, които отчаюватъ лимфатическитѣ тѣлесложения. Пжтомъ ний ще приложимъ, че хората които са предрасположени за затлѣствяване и които иматъ сладостѣта да са хранятъ съ мазни и екърбѣловидни ястия, не ще можѣтъ да избѣгнатъ тая мѣчителна болестъ.

Това което е наистина удивително въ тая широка слѣзична система, отъ най-голѣмата слѣзница чакъ до най-малката, то е че венчки не отдѣлятъ отъ *артерната* кръвь освѣнѣ частѣта съвършено нужна на особнитѣ имъ служби; ще помислимъ че тѣ смилатъ по инстинктъ! . . . и въ тия хиляди тифоскопически лаборатории, кръвта бива разчленена, послѣ преобразувана на оприличителна мокрота и на исхвърлителна мокрота.

Какъ са извршватъ тия чудеса? . . . Тамъ е тайната на естествомъ която човѣкъ йоще не е можалъ да открие; а ще ли я открие нѣкога? Никой не знае.

Човѣческата направа има петъ чувства; тя не ще може да надмине тая граница. Дѣтето, което са ражда съвр-

шенно лишено отъ едно чувство, ще бжде лишено, презъ венчкия си животъ отъ идеитъ които са отнасятъ на това чувство; това е очевидно. Да са препирами върху тоя предметъ, то ще каже да си губимъ времето. Да исповѣдаме човѣческата неспособностъ въ подобни случаи, то е да бждемъ умни и да показваме знакъ на здравомислие.

Ний ще сключимъ: живота на всичкитъ същества, въ растителното царство както и въ животното, е съставната сила на едно двойно мърдане на съставянне и на расчленяване. Отъ една стърна, оприличаването на ястията преобразовани чрезъ смилането на хранителни сокове; отъ друга стърна исхвърлянето на употребенитъ частици, или другояче размѣняването на веществата.

Тѣлото ни са съсипва и подновява непрестанно чакъ до деня въ който подновяването на материята престане; тогава . . . и живота огасва.

Нищо не може да изчезне свършено въ вселенната; най-малката частица на тѣлото, най-дребния прахъ не ще може да са унищожи. Сливата обикаля навредъ въ безкрайното пространство; и всичко са преобразува: смъртта не е унищожена! . . . други животни ще са родятъ отъ тоя бездвиженъ трушъ. . . . Такъвъ е неизмѣнливия законъ на природата. (Слѣдва).

НОВИ КНИГИ

Chansons populaires Bulgares, inédites, publiées et traduites par Auguste Dozon. (Български народни пѣсни, ненапечатани, преведени и издадени отъ Августа Дозона). — Тая книжка е излъзла на бѣль свѣтъ тия дни въ Парижъ и са намира за проданъ въ Цариградъ у книгопродавницата Вайса, цѣна тринадесетъ франки. Тя съдържа множество нашенски пѣсни, които въ сѣщото време сж преведени и на френски. Споредъ думитъ на г. Дозона тия пѣсни не сж издадени йоще на български. Въ края на книгата са намѣрва единъ словарь. Тоя трудъ на г. Дозона, има голѣма важностъ за насъ, ако не за друго, то баримъ за това, че запознава чуждия литературенъ свѣтъ съ нашата народна поезия, която са мжчатъ всекакъ да унижатъ нашитъ «еднокръвни брака» Милошъ-Милоевичеви Сърби.

Нека прибързами да кажемъ и това, че г. Дезонъ е преводача на сръбскитъ пѣсни и че той си е съставилъ едно по благоприятно понятие за тия послѣднитъ нежели за нашитъ.

Преминжлиа понедеѣлникъ поченъ са издаването на единъ новъ френски вѣстникъ, който носи назването *Стамбулъ*. Тоя политически вѣстникъ са управлява отъ г-на Лафанъ Ханлея, понапрѣшенъ управителъ на *Левантъ Таимс* и на *Програ д' Орианъ*. Отъ досегашното съдържане и направление на *Стамбулъ* става очевидно че перата, които го списуватъ иматъ потребната публицистическа вѣщина и способностъ, и йоще, че управителя му са грижи за точното изпълняване на призиването което има единъ вѣстникарь на Истокъ. Ний състрадами г-на Л. Ханлея въ новото му предприятие и му желаемъ хубава сполука.

ЗАЩО ТИ Е ЖАЛНО?

Менъ е тежко, менъ е жално
Че обичамъ тебе;
А пъкъ зная колко слабо
Си свързана съ мене.

* * *

Менъ е жално че младини
Хвъркатъ заминаватъ —
А чернитъ и грозни дни
За мене оставатъ.

* * *

Охъ!.. Жално ми й че за твойта
Любовъ, азъ безцѣнна
Жертва трѣбва да заплащамъ
На сѣдбина черна;

* * *

И за всеки денъ свѣтливи,
Трѣбва съзли, жалостъ
Азъ да гърнж; — менъ е жално
Че ти си во радостъ.

C.

ВЪТРѢШНИ НОВИНИ.

Цариградъ, 10 Августъ 1875.

Дневното питане съ което продължава да са занимава не малко цариградското вѣстникарство е питането за херцеговинскитъ работи. Дължни сме да обадимъ преди всичко че за смущението избухнжло въ татковината на Лука Вукаловича, ний немами отъ нѣколко време положителни и вѣрни новини, защото отъ европейскитъ вѣстници едини прекаляватъ и преувеличаватъ работитъ, а други не говорятъ нищо. Като е работата така, ний са задоволяваме да извлѣчемъ нѣкои разисквания върху бунта на Херцеговцитъ, разисквания, които са срѣщатъ всекидневно въ цариградскитъ европейски вѣстници.

Отъ когато възстането избухнж въ Херцеговина, говори *Фарз дю Босфоръ*, Славенскитъ вѣстници пълнятъ своитъ стълпове съ свѣдѣния, писма и дописки, които расправятъ ужъ за побѣдитъ на възстанницитъ. Споредъ тия вѣстници, спомагането на Сърбия и на Черна-Гора е сигурна работа, колкото за помагането на Австрия, то е временно питане, и твърдѣ вѣрно е че и тя ще са намѣси въ полза на възстанницитъ. Помежду всичкитъ тия вѣстници *Словенски Народъ* държи най-распаленъ езикъ. Той е публикувалъ напоследѣний една *прокламация* (възване) къмъ славенския народъ, която е примѣръ отъ *патоса*. Редакцията вѣставя въ това възване, че споредъ новинитъ, които й иджтъ, възстането е зело широки размѣри и че е вече време щото Славенитъ да покажатъ своята солидарностъ (взаимно защитяване и поржчителство).

«Като Австрия, казва *възването*, пази до сега неутралностъ, то е невъзможно да са помага направо на възстаналитъ, но тѣмъ може да са помогне чрезъ ржкопомощи.» Славенския вѣстникъ призовава прочее патриотитъ да направятъ на всекадѣ спомагателни комитети за да сбиратъ до колкото можжтъ пари и да ги испращатъ до централния комитетъ въ Лайбахъ, който ще ги испрати направо до възстанницитъ чрезъ далматекитъ патриоти. За да покаже и примѣръ въ началото Славен-

ски *Народъ* обнародвалъ въ сѣщото време първата листа на спомогнитѣ съ пари. Но тамошния управителъ запретилъ всеки видъ спомагане за полза на бунтовницитъ, и тая мѣрка изетудила твърдѣ мното агитаторитъ (разбудителитъ).

* * *

Найе-Фрайе-Прессе ни донася твърдѣ интересни свѣдѣния върху сплетнитъ на славенскитъ агитатори, говори *Фара*.

Съставенъ е единъ сърбеки комитетъ, на който членоветъ крияжъ страшно именованата си и който не обажда еждѣ е мѣстопребивалището му, но който раздава удивителна дѣятелностъ. Тоя комитетъ е напечаталъ въ Триестъ една прокламация на два езика сърбеки и латински, и я распрѣсенжлъ на хиляди екземпляри помежду бунтовницитъ въ Херцеговина и въ Босна. Въ тая прокламация си похвалява юначеството на Херцеговинцитъ и тамъ са увѣрва, че Херцеговинцитъ отъ Херцеговина, като са осмѣлили да обевятъ бой на полумѣсеца, доказватъ че пореклото на Милоша Обилича и на Марка Кралевича не е изчезнжло у тѣхъ. Прокламацията поржчва да са продължи възстането колкото е възможно повече така щото Сърбия и Черно-Гора като са засилатъ да дойджтъ на помощъ.

«Едно време, казва прокламацията, имаше единъ великъ сърбеки народъ; днесъ той не може са повърнж, но едно сърбеко господарство все може да съществува, защото когато жителитъ отъ Босна и отъ Херцеговина са освободятъ, ще бжде твърдѣ лесно да са присѣдинятъ на княжествата Сърбия и Черна-Гора. Би билъ издѣйникъ оня, който са опита да тури Босна и Херцеговина подъ людски хомотъ. Не е нужда да са разисква коя отъ двѣтъ династии (царски челяди) ще царува въ Сърбеката Държава, Сърбеката ли Династия или Черногорската; това е работа на двамата князъ Петровичъ и Милана да са споразумѣятъ върху тая точка.»

Прокламацията поржчва да са държжтъ добри отношения съ Австрия и да са избѣгва всичко, което би накарала тая сила да земе неприятелско държение наспротивъ възстането.

Потрѣбно е, казва тя, да са защитаватъ интереситъ на Австрия, да са не докача никакъ търговията й, да са показватъ публично голѣми симпатии къмъ нея, но да са пазятъ твърдѣ мното отъ да искатъ да й са присѣдинятъ. Къмъ Унгария, напротивъ трѣбва да са показватъ противни во всеки случай, защото Унгаритъ сж за славено-сърбеката народностъ толкова опасни, колкото сж опасни Турцитъ. Колкото за Руссия, къмъ нея не трѣбва да са показва никаква симпатия до тогава, до когато сама тя докаже чрезъ факти, че са интересува за избавянето на своитъ притиснжти братья. При всичко това руския народъ трѣбва да са гледа като братски и да са държи началото на обща солидарностъ за всички Славени.»

* * *

Между това, една званична вѣстъ обнародвана въ турскитъ вѣстници некарва лъжовенъ слуха, който са распрѣсваше за нѣкаква си ужъ побѣда на бунтовницитъ въ Херцеговина. Причи-

ната на бунта, прилага официалната вѣсть, състоеше въ раздразнованията направени отъ нѣкои лица, обитаючи Невесинѣ, избѣгнали въ Черна-Гора, които като са завържили отпоздиръ въ своята татковина и не рачили да даватъ данѣкъ. Новинитѣ, пристигнали чрезъ правителството отъ Дервишъ паша върху вървежа на възстанъето, вѣставатъ всѣкидневни сполуки нанасяни отъ войската и даватъ надѣжда за едно скорошно подчиняване на бунтовниците. Официалния документъ свършва, като казва че отъ всички страни Цариградското Правителство е приело увѣрения, че бунтовниците нема да намѣрятъ прибѣжище въ близкитѣ страни и че това уголѣмява надѣждата на близкото свършване на възстанъето.

* * *

Шемсѣ, (Сълнце) турски новопоявевъ вѣстникъ, отъ какъ привежда точно члена на «Фаръ дю Босфоръ», който има за насловъ *херцеговинския бунтъ и панславизма*, прилага слѣдующето.

«Ний сме напълно съгласни съ събрата си *Фара*, въ това което се касае за петербургската цензура. Наистина насърчителния езикъ що държи руското вѣстникарство къмъ херцеговинскитѣ бунтовници, и който цензурата имъ позволява, не е съгласенъ съ приятелскитѣ сношения, които съществуватъ между двѣтъ стѣрни.

«Тия членове, насърчителни за възстанъето, иматъ за сътина да уголѣмятъ злочестинитѣ на тия, които Славенитѣ наричатъ свои херцеговински братя, защото тия идеи сѣ неосъществими утопии.

«Османцитѣ, нашитѣ дѣди, сѣ завоевали сѣ мечъ широката империя, що управяватъ. Ни едно мѣстице не е превзето съ дипломатически средства. Внуцитѣ на тия славни дѣди не ще отстъпятъ тоже земитѣ, оросени съ кръвта на тѣхнитѣ дѣди, както желае това руския печатъ, съ прости дипломатически състаноци.»

Херцеговински работи.

Споредъ едно официално съобщение, вѣставя са на публиката, че е лъжа дѣто са прѣска слухъ отъ зломишленици людѣ, слухъ споредъ който бунтовниците въ Херцеговина ужъ приематъ помощи изъ Черна Гора и изъ Сърбия.

Въ повечето славенски градове въ Австрия сѣ са наредили множество дружества да събиратъ помощи за бунтовниците въ Херцеговина. Тоже ставатъ нѣкои представления за полза на сѣщитѣ. Въ Загребъ единъ *концертъ* (представление на пѣсни) е принѣсълъ едно значително количество.

Телеграфисватъ отъ Рагуза до Виенската *Пресса*: «Дервишъ паша е натоварилъ по телеграфа тукашния турски консулъ да направи забѣлѣжки на политическитѣ власти за дѣто австрийскитѣ подданици сѣ присъединяватъ на бунтовниците.»

Телеграфисватъ отъ Триестъ, на 18 Августъ, до Нов. Св. Печатъ, въ Виена: «Заминаването на Сърбитѣ за театра

на възстанъето са продължава. Вчера, сѣ заминжли отъ тукъ четиредесетъ души, стари топчи, всички снажни и лични хора, подъ предводителството на трима сѣрбски капитани.»

Споредъ *Ватерландъ*, който приема новината изъ Бѣлградъ, едно възстанъе избухнало въ Вишиградъ на брѣговетѣ на Дрина въ Босна. Вишиградъ е обиколенъ отъ бунтовници. Града понеже е близо до сѣрбската граница, бунтовниците са надѣватъ да приематъ скоро спомогания.

Два царски параходи *Асиръ* и *Асери-Нусретъ* бѣхж испратени до Варна да зематъ два батальона пешади войска за Босна. Тѣ пристигнаха тука преди три четири дни подъ началството на мираля Османъ-бей. Министра на войната, министра на морскитѣ работи и Неджибъ-Паша, скоро назначенъ командантъ за войската въ Херцеговина ходили въ параходитѣ за да прегледатъ състоянъето на войскитѣ, което намѣрили превъходно. Въ срѣда параходитѣ трѣгнахж за *Клекъ* дѣто ще се изнесжтъ войскитѣ.

Една телеграфическа депеша отъ 6-й Августа изъ Рагуза вѣставя изнасянъето въ *Клекъ* на около 2,500 души войска, два топа и двѣстѣ конѣ испроводени отъ Дервишъ паша. — Бунтовниците занимаватъ устията между *Клекъ* и *Мостаръ*.

Таимсѣ, лондонски вѣстникъ, като говори за Херцеговина, прилага и слѣдующето: «Англия не може да направи никаква стѣпка напредъ, при всичко че има симпатия за Христениитѣ въ Турско. Поддържанъето на мира въ Истокъ е отъ друга стѣрна много по-тежкъ и по-желателенъ отъ колкото добротѣстната на Херцеговина. Херцеговинцитѣ трѣбва да почакаатъ.»

Прочтаме въ *Босна*: «Телеграмитѣ, които пристигнахж тѣзъ седмица отъ Херцеговинския мютесарифинъ и отъ командантината, казватъ, че три билюка отъ императорскитѣ войски, които били дошли отъ Гачка въ Коница съ войницитѣ на Мустафа-ага, кордонския колѣагасж, и сѣ двѣ пандурски отдѣления, за да са съединятъ сѣ находящитѣ са въ Невесинѣ войски, на 12-й Юлия въ сѣббота като отивали отъ реченното село за Зулумъ, злодѣйцитѣ били затворили Зулумския проходъ и са заловили за орѣжие, по слѣдствие на което са захванала борба. Н. П. командантината, който са намиралъ въ Невесинската околностъ, като пристигналъ сѣ нѣколко войски, станало едно нападане, щото въ двѣстѣ сбивания, които са продължили до два часа и половина, отъ злодѣйцитѣ паднали двадесетъ мъртви и около четиредесетъ ранени, а другитѣ разбити са разбѣгали изъ гората. Въ тия сбивания са убиленъ водителя на злодѣйцитѣ Джоджого-оглу отъ Колишка, а отъ императорскитѣ войски паднали мъртви единъ чаушинъ и двама солдати, а двама онъ-башии и Тахиръ-ага, стражарския билюкъ-башия въ Гачка са ранили.

На другия денъ въ недѣля, часа по шесть, около сто и петдесетъ злодѣйци понеже нападнали върху мирнитѣ жи-

тели въ селото Оджакъ, въ Невесинското окръжие, отъ отсамшната страна са противопоставилъ Коряняския пандурски юзъ-башия Адемъ-ага сѣ заптиетата, и като са употребило орѣжие до два часа, злодѣйцитѣ са разбили и оттеглили назадъ. Въ тая битка са убиленъ сѣ нѣколко другари предводителя на злодѣйцитѣ князь Шарко Петковичъ, родомъ отъ Грабца, който бѣше побѣгналъ въ Чернагора и по-преди са завърна. Отъ нашата страна са ранили Дервишъ-бей, отъ Невесинъ, и единъ отъ пандуритѣ на юзъ-башия Адемъ-ага. По слѣдствие на тая сполука и сила на войскитѣ, жителитѣ отъ селото Залумъ оставили орѣжията си и сѣ пълно покорничество са завържили въ селото си. Жителитѣ, които са намирали въ околноститѣ на Габеле и Митковичъ, и които сѣ сила и сѣ измама са покорили на бѣженцитѣ, сѣ наставленията и съвѣтитѣ на Мехмедъ бей, отъ Любешкитѣ първенци, на Мостарския епископъ, на Хамза бей, отъ Столица, който има твърдѣ голѣмо влияние по ония страни, и на други нѣкои лица отъ първенцитѣ, оставили орѣжията си сѣ леснотия, безъ да пукне пушка въ растоянѣ на нѣколко дни. Сѣщо така са отворилъ и Митковичкия пѣтъ и захванали да отиватъ и дохождатъ търговскитѣ стоки. Велаетския командантинъ на военнитѣ заптиета, който са намира въ околността на селото Добрачово сѣ мисия да укроти ония мѣста, извѣсти особно сѣ телеграфа, че въ спомѣнатото село останали нѣколко злодѣйци. За похвала сѣ достойни старанията и вѣрността на г. Епископа и на първенцитѣ, които сѣ съвѣтитѣ си сполучиха да укротятъ споменатитѣ жители и да ги накаратъ да влѣзатъ въ кръга на покорността безъ сбиване. Това нѣщо пронаведе по всѣко мѣсто твърдѣ добро впечатление.

Всичко това като плодъ отъ побѣдоноснитѣ сполуки на Н. И. В. Султана, зарадва всѣкитѣ покорни жители. Има надѣжди, че сѣ мѣдритѣ мѣрки на Н. В. главния велаетски управителъ, и останалитѣ злодѣйци ще са помиратъ безъ да пукне пушка и ще са вдигнатъ бъркотинитѣ.

Когато вѣстника ни бѣше подъ печатъ, една депеша отъ Халиль-бей, командантината на военнитѣ заптиета въ велаета, който са намира въ околността на Габеле, извѣсти на Н. В. главния велаетски управителъ, че на десетнадесетий того въ сѣббота злодѣйцитѣ отъ селото Дражово минали въ отсамшната страна на Крупския мостъ и подкарали животнитѣ на жителитѣ отъ селото Бешикъ, които са намирали по полето. Стражаритѣ, които пазяли по ония страни, като видѣли че злодѣйцитѣ подкарали животнитѣ, нападнали върху тѣхъ и ги прогонили.

Херцеговинския мютесарифинъ Н. Пр. Мустафа-паша и Н. П. Селимъ-паша, извѣстихж сега сѣ телеграфа, че освѣтъ бѣженцитѣ отъ селата Зовидолъ и Горня Труссина въ Невесинското окръжие, и освѣтъ злодѣца Проданъ, който билъ предводителъ на злодѣйцитѣ, около сто домочадия отъ селата Дабре, Хатлие, Верковикъ и Иргода, въ Столченското окръжие, и всѣкитѣ жители отъ селата Зовидолъ и Горня Труссана, които биди излѣзли отъ кръга на покорниче-

ството и съ оржии въ рѣка влѣзли въ разбойническия пѣть, завърнали са съ дѣщата си и съ добитъците си и захванали да са занимаватъ съ работитѣ си. Сжщо и жителитѣ отъ другитѣ села са раскаяли за постѣжнитѣ си и на купове захванали да искатъ упрощение. Съгласно съ царската слава понеже са постѣпня милостиво съ всички ония, които съ силата и съ плода на наставленията оставятъ оржии и изразятъ покорностѣтъ си, извѣстява са, че въ днитѣ на Н. И. В. Султана наскоро ще са даде добъръ край на това зло.»

Четемъ въ *Левантъ Хералдъ* отъ сѣботата: Хюсеинъ-Авни папа са наименова министръ на войната (сераскеръ), намѣсто Али-Сабъ паша. — Мидхатъ паша станалъ предѣдателъ на Държавния Сѣвѣтъ, намѣсто Кямилъ паша; а Махмудъ-Недимъ паша са наименовалъ министръ на правосъдието (Ахкям-и-Адлийе), намѣсто Аарифи паша.

Ахмедъ-Хамди паша, досегашенъ министръ на полицията, са наименова главенъ управителъ на Босна, намѣсто Дервишъ паша, който са назначи за валия на Битолския Вилаетъ. Ахмедъ-Хамди паша замина завчера въ сѣбота съ единъ параходъ, който носеше йоще два батальона войска, за Клекъ, отъ дѣто ще са отпрати на-право за театра на възстанѣто.

Руския посланикъ генералъ Игнатиевъ и австро-маджарския контъ Зичи, които бѣха отишли на разходка, са завърнаха миналия пондѣльникъ въ Цариградъ.

Научавами са, че г-нъ Др. Цанковъ си далъ оставката отъ да е членъ на Екзархийския Сѣвѣтъ, а русенския владика г-нъ Григорий трѣгна миналия четвъртакъ за епархията си.

Вчера недѣля са помина бившия скопский владика г-нъ Доротей.

Като говори за възрѣвнията на българскитѣ вѣстници по питанѣто на сѣдалището, *Станбулъ* поменава йщю и за *День*, което наистина не е лъжа, но не е и пакъ добръ раскрыто отъ френския ни събратъ. Както са види на *Станбулъ* не са е расправило обстоятелствено за тѣзи работа. *День* приема по начало, че сѣдалището на Българската Екзархия трѣбва да бжде въ нѣкой срѣдоточенъ градъ въ нашенско, но той признава че не е време днесъ да стане това промѣнение и той е казалъ по кои причини. Йоще, *День* е опредѣлялъ по-ясно своето мнѣние какъ може да бжде представлението на българската екзархия прѣдъ централното правителство.

Пристанището *Зелигъ*, което е на полвинъ-острова Сумала, са отстѣпи преди нѣколко време отъ царското правителство на египетския Хедивъ, както това ний вѣстихми о време. Споредъ *Джюридеи-Хавадисъ* това пристанище има 5,000 жители и тукашната земя е населена отъ много различни племена подчинени на особити началници, които дѣйствуватъ споредъ исканѣто на Ан-

глийския управителъ въ Аденъ. Произведенията на Зелигъ сж кафе, гомма (текълъ), слонова кость и платове. То може да дава годишенъ данъкъ 8,000 лир. турски.

Пишатъ отъ Брапла: «На 25-й Юлия станж годишното събрание на «Българското книжовно Дружество», както предписва това самия уставъ на Дружеството. Засѣданѣто са отвори редовно, но.... за голѣма жалостъ, ни единъ отъ каненитѣ представители извъ Българско не бѣше са вѣстилъ. Чудно е, че немахме йоще представителъ нито отъ «Цариградското Читалище» (салтъ това ви бѣше кусура? Р.). Присѣтствующитѣ извъ Румжния бѣхж твърдѣ малко и въ тѣхнитѣ разисквания са съгледване една класовост и сѣкашъ отпадналостъ, а не ревностъ и привързанностъ къмъ дѣлото за което бѣхж призвани.

Ако има нѣщо което ми прави най-жаловито впечатление, то е като сравнѣ капиталата на това Дружество съ неговитѣ петъ-годишни дѣла, като туря въ паралелъ ония обѣщания, които ни проглушихж ушитѣ преди време, съ настоящата дѣйствителностъ, която ни замръзьява сърдцата. Но дѣ е причината на изгубенитѣ надѣжди? Коя е причината на сѣня, въ който са е намѣрвало дружеството въ това разетоянѣ? — Това са надѣвами да разберемъ отъ самитѣ разисквания, които ще станжтъ въ събранията, а най-вече отъ рѣшенията, които навѣрно ще са публикуватъ презъ вѣстницитѣ, както това е ставало и друга година.»

Дописника на *Левантъ Хералдъ* извъ Букурещъ му пише съ дата отъ 17 Авг. (н. к.): «Послѣднитѣ приключения въ Херцеговина сѣкашъ че привличатъ вниманѣто на българската колония въ Букурещъ. Единъ български вѣстникъ тукъ, който са зове *Балкануль* призовава распаленно всичкитѣ Българи отъ Ромжния, да направятъ единъ комитетъ въ Букурещъ, по примѣра на комитета образуванъ въ Бѣлградъ за помощъ на херцеговинскитѣ бѣжанци, такъвъ комитетъ «който да събира помощи за челядитѣ на тия които са борятъ за своята независимостъ.» Състави са йоще въ Букурещъ една «Славенска Дружина», която има своето пребивалище въ Хотела Каракашъ и на която устава са публикувалъ въ *Балкануль*. Споредъ тоя уставъ цѣлѣта на Дружината е да сѣе съгласие и единство измежду Славенитѣ въ Букурещъ и въ областитѣ, а всѣко политическо разискванѣ е забранено въ славенския крѣгъ.

«Дружината ще гледа да си направи една библиотека отъ книги забавни и научни и ще си доставя всички славенски вѣстници; въ сжщото време ще сѣтава представления отъ декламации, драми, музики, игри и пр. Всичко това са вижда твърдѣ природно, но публичното мнѣние знае какво ще каже това. То са чуди дѣ са сега намѣрихж да правятъ «Славянска Дружина», която състои повече отъ Българи безъ политическа цѣль, на които «Херцеговинскитѣ имъ братя» искатъ да са отърватъ отъ османското иго; особито когато публицистески органи каквото *Балкануль* подъ човѣчески и братски извинения, иджтъ

да възбуждатъ политическитѣ страсти на сънародницитѣ си. Правителството ще поледне съ лошаво око желанѣто на Българитѣ тукъ да са емѣсятъ какъ и да било въ херцеговинскитѣ работи и то е рѣшено да пазя най-строга неутралностъ. Сношения между Румания и Турция влазятъ въ премирителна фаза.»

ВЖИКАШНИ НОВИНИ.

Презъ първитѣ дни на мѣсеца августъ въ Петербургското високо сѣдалище сж е разгледвала една отъ тия «политически давии», които сж като социални въ Русия и които показватъ до кой степень на провинности радикалнитѣ вѣрви можжтъ заведжтъ младитѣ духове, когато тия мѣрки са злѣ изучаватъ и злѣ разбиратъ.

Обвиненитѣ, осмина на брой, все млади момци, принадлежаци едни на бѣдната класа отъ обществото, а другитѣ на така наричанната книжовна класа. Двама сж търговци, четирима студенти (ученици отъ всеучилището), другитѣ двама солдати.

Тия лица са обвинени че сж образували едно съзаклатие, сирѣчь *бунтъ*, който ималъ за цѣль да свали царя и благородството и да възстанови тоя идеалъ наричана отъ Вакунина «организована анархия». Истина е, че тѣ не сж отишли по-нататкъ отъ едни прости преуготовления, но актитѣ които са откриватъ отъ инстинтака свидѣтелствуватъ че тукъ има такава бѣдностъ отъ къмъ ума и толкова голѣма буиностъ, каквито са намѣрватъ въ социалнитѣ и демокогитѣ на нѣкои други стърни.

Студентитѣ презъ послѣдния декември сж били запознали съ нѣкои работници и солдати, които случая направилъ да срѣщнатъ. Тѣ ги събирали всѣки вечеръ около себе си и имъ държели сказки и проповѣди бунтовнически. Двамата солдати и двамата търговци въ обвиненитѣ били участвували въ сказкитѣ; тѣ имали и прочитали у дома си нѣкои книги, които служали за текстъ на проповѣдитѣ, и тѣ спомагали во всѣко отношение студентитѣ, които за тѣхъ сж били апостоли и пророци. Човѣку са струва да сѣнува кога чете рапортъ на свидѣтелитѣ върху ученията които служали за храна на тия преданни духове, казва *Фара*. Ето единъ *юрнекъ*:

«Френцитѣ и други просвѣтени човѣци, които обитаватъ презъ морстата сж припознали че господарството и правителството сж били излишни и сѣшпителни нарѣдби, които немажтъ никаква ползовитоетъ за честния човѣкъ и които трѣбва да са унищожатъ. За това Френцитѣ сж испроводили на вѣсилката единъ отъ своитѣ царѣ. Подобно посѣгванѣе, за зла честь чудесно, е било опитано отъ русина Пугачевъ (лежеца, който минавалъ за Петербургъ (?) во времето на Катерина Велика). Подобна революция има да стане въ Русия не много далечъ. Вече двѣ стърни отъ Руситѣ сж спечелени за съзаклатието, и сж са сбрали въ единъ бунтъ, който ще премахне царя, благороднитѣ и търговцитѣ, който ще предаде фабрицитѣ на работницитѣ, ще унищожжи всички данѣци и всички налози.»

